

Silkeborg Papirfabriks arkiv 1845-1965.

En registratur udarbejdet af Bjarne Harboe. (Silkeborg Biblioteks Forlag, 1988) 113 s., 75,- kr.

Normalt betragter man også grundlæggeren af Silkeborg Papirfabrik, Michael Drewsen, som byen Silkeborgs grundlægger. I hvert fald havde papirfabrikken stor betydning for byens vækst.

Fabrikkenes arkiv er nu blevet afleveret til Lokalhistorisk Samling i Silkeborg. Det er primært et industriarkiv, men kan naturligvis også anvendes i lokalhistoriske studier.

Af hensyn til eventuelle brugere er

arkivet blevet ordnet og registreret, og registraturen foreligger som en nydelig illustreret publikation (trykt på papir foræret af fabrikken).

Ikke bare udseendet er i orden; også indholdet er det. Der er en indledning med en kort oversigt over arkivets hovedgrupper og et rids af fabrikkenes historie 1845-1965 samt en litteraturliste. Derefter følger en oversigtsmæssig indholdsfortegnelse, efterfulgt af en mere detaljeret og til sidst selve registraturen, der stedvis er forsynet med udførlige kommentarer.

Tove Elklit

HISTORIEVIDENSKAB

Jens Arup Seip: *Politisk Ideologi: Tre lærestykker*. (Universitetsforlaget Oslo, 1988). 155 s.

Tre genrestykker bliver i Seips artikelsamling forbundet af et fælles tema, således at resultatet er en væsentlig og spændende bog om stat, magt og politisk teori.

Et *begreb* er udgangspunktet for artiklen »Rettsstaten«. Baggrunden er retsstatsbegrebets politiske virkningshistorie i Norden, men begrebshistorien fører hurtigt til Tyskland, og får der et tyngdepunkt i magtteoretikeren Carl Schmitts værker fra Weimartiden. Som genre indskriver Seip begrebshistorien i en art politisk mentalitetshistorie, som han siger – de politiske begreber er ikke fixpunkter, men har et historisk 'glidende betydningsindhold'.

En *person* – A.M. Schweigaard – danner i den anden artikel en biografisk ramme om Seips diskussion af »Liberalismens Dilemma«, dvs. det dilemma grænsedragningen for den folkelige, politiske frihed affødte hos de liberale i

løbet af 1800-tallet. Seip anvender Schweigaard som en norsk nøgle til en mere generel faseinddeling af den politiske liberalisme i det 19. årh: Fra Schweigaards radikale, ubekymrede, intellektuelle utilitarisme i 1820'erne og 30'erne til 1840'ernes brydningsår, hvor Schweigaard arbejdede på en politisk økonomisk samfundsvidenskab, hvis lovmæssighed ikke skulle stå tilbage for det naturvidenskabelige ideal. Oplevelsen af 1848 revolutionernes folkelige opstande satte en stopper for dette projekt, og Schweigaard nærmede sig den politiske konservatisme. Den biografiske skitse får europæisk baggrund.

Selve *magtens legitimitet* er det generelle emne for samlingens største artikel, som er en genudgivelse af Seips »ny-klassiker«: »Teorien om det opinionsstyrte Enevelde«. Ikke alene Eidsvoll-forfatningens 175 års – og Stavnsbåndsløsningens 200 års-jubilæer gør artiklen aktuel – teorien er også stadig relevant. Det er Seips hypotese, at den hurtige og relativt udramatiske afskaffelse af enevælden i Eidsvoll-forfat-

ningen på den norske side, og enevældens langstrakte døds kamp på den danske side havde samme rod i det sene 18. århundredes dansk-norske forestillinger om enevældens legitime opinionsstyre. Som teori pegede »opinionsstyre« ud over enevælden, fordi den ledte tanken i retning af forestillingen om »folkesuveræniteten«, mens forestillingen om opinionsstyre i praksis legitimerede den enevældige statsmagt.

Edvard Holm lagde grundstenen til denne teori med sine bøger til jubilæerne for 100 år siden, men Holms begreb om 'den offentlige mening' får et andet og et større teoretisk vingefang i Seips legitimitetsdiskussion. En bogudgivelse af artiklen fra (Norsk) Historisk Tidsskrift 1958 er således på sin plads, men ideelt set kunne man selvfølgelig have ønsket sig, at Seip havde taget tråden op, hvor han slap den for tredive år siden – nemlig i afsnittet »Teorien som middel: Apologi og besværgelse«: Hvor

Seip i undersøgelsen overbevisende demonstrerer, at en forestilling om opinionsstyre var meget politisk virkningsfuld, så eftersporer han derimod ikke forestillingens politiske grundlag. Han foretager en hurtig kobling mellem »opinionen« og »middelstanden«, men hvilken? – »Middelstanden« gik på tværs af 'opinion' og 'styre' under enevælden. En teori taber forklaringskraft, hvis den kan forklare alt, og i Seips teori bliver det et problem, at det ikke står klart, hvor »opinionen« havde sit centrum i forhold til stat, regering, kollegier, kommissioner og oppositioner. Konfliktsperspektivet træder i baggrunden.

Man finder ikke nogen entydig, teoretisk afgrænsning af *politisk ideologi* i Seips artikelsamling, men derimod 'tre lærestykker' i politisk bevidsthedshistorie, som hver især, og tilsammen, rummer generelle perspektiver.

Henrik Horstbøll

SLESVIG OG HOLSTEN

Peter Heinacher: *Der Aufstieg der NSDAP im Stadt- und Landkreis Flensburg (1919-1933)*. (Schriften der Gesellschaft für Flensburger Stadtgeschichte nr. 38, bd. 1-2; 1986). 381 + 264 s., ill.

Den 4. januar 1921 blev 11 demonstranter dræbt og 22 hårdt såret i Flensburg. Nedskydningen fandt sted, da sikkerhedspolitiet fra Duborg-kasserne åbnede ild mod en voldsomt ophidset menneskemængde på 200-300 personer, som havde forsamlet sig uden for kasserne.

Nedskydningen var kulminationen på begravelsen af arbejderen og kommunisten, Paul Hoffmann, som under

mystiske omstændigheder var omkommet i politiets varetægt nogle få dage forinden. Den stedlige arbejderbevægelse fra SPD til KPD fandt på begravelsesdagen sammen i en fælles protest mod politiets fremfærd. Det var som en udløber af denne protest, der inddrog mere end 15.000 mennesker, at en lille gruppe af radikale demonstranter forsamlede sig foran kasserne og efterfølgende blev udsat for politiets kugler.

Skyldspørgsmålet skal ikke behandles nærmere her, men historien er gængs, fordi den viser, hvor polariseret det politiske klima var i Weimar-republikkens grundlæggelsesperiode. Selv i en by som Flensburg, få kilometer fra den danske grænse, nåede polariserin-